

1962 nr. 94 29. desember**Lög um almannavarnir**

Tóku gildi 2. janúar 1963. Breytt með 1. 30/1967 (tóku gildi 9. maí 1967), 1. 55/1979 (tóku gildi 14. júní 1979), 1. 85/1985 (tóku gildi 11. júlí 1985), 1. 90/1996 (tóku gildi 1. júlí 1997), 1. 83/1997 (tóku gildi 6. júní 1997), 1. 82/1998 (tóku gildi 1. okt. 1998), 1. 93/2002 (tóku gildi 31. maí 2002), 1. 44/2003 (tóku gildi 3. apríl 2003) og 1. 76/2005 (tóku gildi 1. jan. 2006).

I. kafli. Almenn ákvæði.

■ **1. gr.** [Hlutverk almannavarna er að skipuleggja og framkvæma ráðstafanir, sem miða að því að koma í veg fyrir, eftir því sem unnt er, að almenningur verði fyrir líkamstjóni eða eigna af völdum hernaðaraðgerða, náttúruhamfara eða af annarri vát, og veita líkn og aðstoð vegna tjóns, sem orðið hefur, enda falli þau störf ekki undir aðra aðila samkvæmt lögum.]¹⁾

¹⁾ L. 30/1967, 1. gr.

■ **2. gr.** Krefjast má aðstoðar opinberra aðilja, einstaklinga og stofnana til undirbúnings þeim ráðstöfunum, er 1. gr. fjallar um.

□ Öllum er skylt að veita trúnaðarmönnum almannavarna þær upplýsingar, sem þeir þarfnast til þess að framkvæma þau störf, sem lögina fela þeim.

■ **3. gr.** Á hættutímum er ríkisstjórninni heimilt að gefa út sérstök fyrirmæli um almenna umferð, reglur og öryggi á opinberum stöðum og svæðum, sem almenningur hefur aðgang að. Sama máli gegnir á öðrum tímum, þegar æfingar í þágu almannavarna standa yfir.

□ Ef hætta vofir yfir, getur lögreglustjóri bannað að nokkru eða öllu leyti notkun samkomuhúsa og annarra samkomustaða, sem almenningur hefur aðgang að.

II. kafli. Skipulag almannavarna.

■ **4. gr.** [Almannavarnir heyra undir dómsmálaráðherra, sbr. þó 5. gr. og VI. kafla.

□ [Ríkislögreglustjóri stýrir starfsemi almannavarna í umboði dómsmálaráðherra að höfðu samráði við almannavarnaráð, sbr. 6. gr.]¹⁾

¹⁾ L. 44/2003, 1. gr. ²⁾ L. 85/1985, 1. gr.

■ **5. gr.** [Landlæknir fer í umboði heilbrigðisráðherra með stjórn þeirra þátta almannavarna er varða málefni heilbrigðisstofnana, læknismedferð og hjúkrun á sjúkum og særðum. Stjórn sóttvarna er í höndum sóttvarnalæknis.

□ Landlæknisembættið hefur með höndum forvarnir, leiðbeiningar og almannafræðslu er varða málefni sem ógna heilsu manna.

□ Forráðamönnum heilbrigðisstofnana ber samkvæmt tilmælum landlæknis að undirbúa og framkvæma ráðstafanir sem nauðsynlegar eru til að geta veitt sjúkum og særðum móttöku og meðferð á hættutímum. Þeim ber og að taka þátt í undirbúningi að stofnun og rekstri varasjúkrahúsa.]¹⁾

¹⁾ L. 44/2003 2. gr.

■ **6. gr.** [Ríkislögreglustjóri annast heildarskipulagningu almannavarna og sér um framkvæmdir á þeim þáttum sem undir ríkisvaldið falla að höfðu samráði við almannavarnaráð, sbr. 4. mgr. Í því felst meðal annars að samhæfa gerð almannavarnaáætlana sveitarfélaga og stofnana og hafa eftirlit með endurskoðun og viðhaldi þeirra.

□ Meðal verkefna ríkislögreglustjóra vegna almannavarna eru:

a. Að tryggja fjarskipti milli lögregluumdæma.

b. Vöktun og mat á hættu ásamt öflun upplýsinga í samvinnu við hlutaðeigandi stofnanir.

c. Viðbúnaður vegna geisla- og kjarnorkuvár í samvinnu við Geislavarnir ríkisins.

d. Viðbúnaður vegna mengunaróhappa í samvinnu við Umhverfisstofnun og landlækniseimbættið.

e. Að hafa samvinnu við [Landbúnaðarstofnun]¹⁾ og landlækniseimbættið um viðbrögð og varnaraðgerðir gegn dýrasjúkdómum sem ógnað geta almannaheill.

f. Að annast viðvaranir vegna yfirvofandi eða viðvarandi hættuástands í samvinnu við hlutaðeigandi stofnanir.

g. Forvarnir, leiðbeiningar og almenningsfræðsla í samvinnu við hlutaðeigandi stofnanir.

h. Samhæfing á þjálfun og fræðslu yfirmanna og leiðbeinenda.

i. Eftirlit og umsjón með ráðstöfunum á sviði almanna- varna vegna æðstu stjórna landsins og mikilvægra stofnana ríkisins samkvæmt nánari reglum sem ráðherra setur.

j. Að halda yfirlit yfir björgunarbúnað og staðsetningu hans.

k. Skipulagning og yfirstjórn á flutningi fólks af hættu- svæðum.

l. Yfirstjórn á aðstoð milli umdæma og aðstoð ríkisstofnana.

m. Umsjón með almannavörnum í héraði.

n. Aðrar ráðstafanir sem ráðherra ákveður í samráði við ríkislögreglustjóra.

□ Ríkislögreglustjóri skal jafnframt stuðla að, fylgjast með og samræma ráðstafanir sem miða að því að draga úr líkum á líkams- og eignatjóni af völdum náttúruhamfara eða af annarri vát, svo sem með gerð varnarvirkja eða með öðrum verndarráðstöfunum.

□ Sérstakt ráð, almannavarnaráð, skal vera ríkisstjórninni til ráðgjafar um almannavarnir. Ráðið skal starfa með ríkislögreglustjóra þegar almannavarnaástand skapast. Í ráðinu eiga sæti forstjóri Landhelgisgæslunnar, landlæknir, ríkislögreglustjóri, forstjóri Póst- og fjarskiptastofnunar, forstjóri Landssíma Íslands, vegamálastjóri, veðurstofustjóri, flug- málastjóri, framkvæmdastjóri Rauða kross Íslands, formaður Slysavarnafélagsins Landsbjörg og formaður Sambands íslenskra sveitarfélaga. Ráðherra skipar óháðan formann ráðsins án tilnefningar. Ráðherra getur sett nánari reglur um aðild að ráðinu og starf þess.]²⁾

¹⁾ L. 76/2005, 52. gr. ²⁾ L. 44/2003, 3. gr.

■ **7. gr.** [[Lögreglustjórar fara með stjórn almannavarna, hver í sínu umdæmi, og skulu þeir starfa með almannavarnanefndum sem sveitarstjórnir skipa, sbr. 8. gr.]¹⁾

□ Ráðherra er heimilt að ákveða að sveitarfélög, tvö eða fleiri, eða landshlutar hafi samstarf um almannavarnir og veiti gagnkvæma aðstoð.]²⁾³⁾

¹⁾ L. 44/2003, 4. gr. ²⁾ L. 85/1985, 4. gr. ³⁾ Augl. 237/1986, 507/1994, 95/1996, 502/1996, 106/1998, 321/1998, 659/2001, 159/2002 og 974/2004.

■ **8. gr.** [Í hverju sveitarfélagi skal vera starfandi almanna- varnanefnd sem sveitarstjórn skipar. Heimilt er sveitarstjórn- um að semja um að koma á fót sameiginlegri almanna- varnanefnd, en nái slík sameining yfir tvö eða fleiri lögsagnar- umdæmi er slík sameining háð staðfestingu ráðherra. Skal þá ráðherra ákveða hvaða lögreglustjóri starfi með nefndinni.

□ Almanna- varnanefnd skal auk lögreglustjóra skipuð lyk- ilmönnum sem stýra í starfi sínu viðbrögðum sem tryggja öryggi hins almenna borgara gagnvart aðsteðjandi vát. Þær sveitarstjórnir sem að nefndinni standa ákveða fjölda nefnd- armanna, en nefndin kys sér sjálf formann og varaformann.

Sveitarstjórnir ákveða um ráðningu starfsmanna almannavarnanefnda og standa undir kostnaði af starfi þeirra.¹⁾

¹⁾ L. 44/2003, 5. gr.

■ **9. gr.** [Hlutverk almannavarnanefnda er að skipuleggja og annast björgunar- og hjálparstörf vegna hættu eða tjóns sem skapast hefur vegna hernaðaráttaka, náttúruhamfara eða af annarri vá. Þær skulu gera áætlanir um skipulag almanna- varna í samvinnu við ríkislögreglustjóra og almannavarna- ráð. Þeim er þannig falin framkvæmd eftirtalinnna ráðstafana innan umdæma sinna samkvæmt nánari reglum¹⁾ er ráðherra setur:

a. Skipulag og samræming hjálparstarfs og hjálparliða, þjálfun þeirra og búnaður.

b. Eftirlit með einkavörnum í íbúðarhúsum, atvinnufyrirtækjum og stofnunum og leiðbeiningar á því sviði.

c. Bygging, búnaður og rekstur opinberra öryggisbyrgja samkvæmt áætlun sem ráðherra samþykkir.

d. Uppbygging og rekstur stjórnstöðvar.

e. Skipulag og uppbygging fjarskipta innan umdæmis.

f. Birgðasöfnun og rekstur birgðastöðva.

g. Undirbúningur og aðstoð vegna brottflutnings fólks og móttöku fólks af hættusvæði.

h. Aðrar ráðstafanir sem ráðherra ákveður, að fengnum tillögum ríkislögreglustjóra.

□ Ráðherra setur með reglugerð nánari ákvæði um lágmarksviðbúnað að almannavörnum í héraði. Ráðherra er heimilt að ákveða að ríkislögreglustjóri láti undirbúa og koma á lágmarksviðbúnaði í héraði á kostnað sveitarsjóðs eða sveitarsjóða hafi ákvæðum um lágmarksviðbúnað ekki verið hlíf.²⁾

¹⁾ Rg. 107/1969. ²⁾ L. 44/2003, 6. gr.

III. kafli. Hjálparlið.

■ **10. gr.** Það er borgaraleg skylda þeirra, sem eru á aldrinum 18–65 ára, að gegna, án endurgjalds, starfi í þágu almanna- varna í umdæmi, þar sem þeir dveljast, samkvæmt fyrirmælum, er lögreglustjóri gefur, að fengnum tillögum almannavarnanefndar. Ákvörðun lögreglustjóra má skjóta til dómsmálaráðherra.

□ Kveðja má þá, sem eru á aldrinum 16–18 ára eða yfir 65 ára, til starfs, ef þeir óska þess sjálfir.

□ Enginn má á neinn hátt tálma því, að maður gegni starfi í þágu almanna- varna.

□ Þeim, sem kvaddir hafa verið til starfs, ber að koma til lækni- skoðunar, ef nauðsynlegt þykir.

■ **11. gr.** Ef hætta vofir yfir eða tjón hefur orðið, má kveðja hvern fulltíða mann, sem tiltækur er, til tafarlausrar aðstoðar við störf í þágu almanna- varna.

□ [Á hættutíma hefur ríkislögreglustjóri ákvörðunarvald um flutning hjálparliðs á milli umdæma til aðstoðar á hættusvæði, að höfðu samráði við viðkomandi lögreglustjóra og almannavarnaráð.]¹⁾

¹⁾ L. 44/2003, 7. gr.

■ **12. gr.** Þeir, sem starfa eiga í hjálparliðum, skulu taka þátt í námskeiðum og æfingum, sem þeir hafa verið kvaddir til. Þeim ber að hlýða fyrirmælum og fara eftir starfsreglum. Óheimilt er að hverfa úr starfi án leyfis.

□ Ef hætta vofir yfir, má starfsmaður ekki fara úr lögsagnarumdæminu án samþykkis lögreglustjóra eða þess, er hann tilnefnir.

■ **13. gr.** Ef maður verður fyrir meiðslum eða tjóni á námskeiði eða æfingu, á hann rétt á bótum.

■ **14. gr.** Dómsmálaráðherra setur reglur um starfsskyldu skv. 10. gr. Skal að því stefnt, að starfsskyldu komi sem réttlátast niður á borgarana. Ráðherra ákveður hámarkstíma fyrir skyldunám og æfingar í þágu almanna- varna.

IV. kafli. Einkavarnir.

■ **15. gr.** Atvinnufyrirtækjum, sem hafa yfir 100 manns við störf á sama stað, er skylt samkvæmt fyrirmælum almannavarnanefndar að gera öryggisráðstafanir á vinnustað í því skyni að draga úr afleiðingum tjóns vegna hernaðaraðgerða, [náttúruhamfara eða af annarri vá].¹⁾

□ Ráðherra getur leyst fyrirtæki undan skyldu til einkavarna. Hann getur einnig, ef sérstaklega stendur á, fyrirskipað einkavarnir á vinnustað, enda þótt færri starfi þar en segir í 1. mgr.

¹⁾ L. 85/1985, 8. gr.

■ **16. gr.** Í kaupstöðum og annars staðar, þar sem ástæða þykir til, getur almannavarnanefnd skipt svæðum í hverfi. Ber íbúum hvers hverfis að annast einkavarnir með gagnkvæmri hjálp í hverfinu samkvæmt nánari reglum, sem ráðherra setur.

■ **17. gr.** Húseigendum er skylt, hinu opinbera að kostnaðarlausu, að hafa í húsum sínum nauðsynleg björgunar- og eldvarnartæki, eftir því sem almannavarnanefnd ákveður nánar.

□ Nú er mannvirki þannig háttáð, að eyðing þess eða skemmdir á því geta haft í för með sér verulega hættu fyrir umhverfið, og getur ráðherra þá fyrirskipað eiganda eða umráðamanni þess að gera viðeigandi öryggisráðstafanir, enda taki ríkissjóður þá þátt í kostnaði eftir mati dómkvaddra manna, hafi eigi tekist samkomulag um skiptingu kostnaðar.

□ Trúnaðarmönnum almanna- varna er heimill aðgangur að fasteignum til eftirlits með ráðstöfunum til einkavarna.

■ **18. gr.** Ráðherra getur ákveðið, að sérstakar ráðstafanir til almanna- varna séu gerðar vegna skipa, flugvéla og annarra samgöngutækja.

■ **19. gr.** Ráðherra setur með reglugerð nánari ákvæði um einkavarnir, þar sem m.a. verða ákveðnar hámarkskvæðir, sem leggja má á atvinnufyrirtæki og húseigendur.

□ Ef fyrirmælum almannavarnanefndar um ráðstafanir til einkavarna er ekki hlýtt, má framkvæma þær á kostnað eiganda eða umráðamanns. Kröfu um endurheimt fylgir lögtaks- réttur.

□ Ákvörðun almannavarnanefndar um einkavarnir má skjóta til ráðherra.

V. kafli. Flutningur fólks af hættusvæðum.

■ **20. gr.** Ef brýna nauðsyn ber til, að fólk flytji af hættusvæði og komi sér fyrir á öruggari stöðum, getur ríkisstjórnin ákveðið brottflutning.

□ Ráðherra setur reglur um áætlun og framkvæmd brottflutnings.

■ **21. gr.** Nú hefur ríkisstjórnin tekið ákvörðun skv. 1. mgr. 20. gr., og er þá öllum skylt sem um það fá fyrirmæli, að flytja á þeirri stundu, á þann hátt og til þess staðar, sem ákveðið verður.

□ Engum er heimilt án sérstaks leyfis að flytja frá þeim stað, sem honum hefur verið vísað á.

■ **22. gr.** Ríkisstjórninni er heimilt að taka leigunámi skip, vélknúin ökutæki og flugvélar í því skyni að greiða fyrir brottflutningi þess fólks, sem ekki getur séð sér sjálft fyrir farkosti, svo og lendur og hvers konar húsnæði, sem völ er á, flóttafólki til öryggis, skjóls og aðhlyningar.

□ Á neyðarstundu er heimilt að gefa eiganda eða umráðamanni húsnaðis fyrirmæli um að taka við fólki, sem flutt hefur verið af hættusvæði, veita því húsaskjól, svo og fæði, ef nauðsynlegt er.

□ Sveitarfélag sem flutt er frá, greiðir kostnað vegna húsnaðis og fæðis, sem látið er í té, samkvæmt þessari grein, en á kröfu um endurheimt á hendur þeim, sem fyrirgreiðslunnar hafa notið.

[VI. kafli. Hagvarnir.]¹⁾

¹⁾ L. 85/1985, 9. gr.

■ [23. gr. Forsætisráðherra skal skipa hagvarnaráð er í eiga sæti ráðuneytisstjórar ráðuneytanna. Ráðuneytisstjóri forsætisráðuneytisins eða staðgengill hans er formaður hagvarnaráðs og ráðuneytisstjóri dómsmálaráðuneytisins er framkvæmdastjóri þess. Verkefni hagvarnaráðs er að vera ríkisstjórninni til ráðuneytis um hagvarnir. Heimilt er ríkisstjórninni að leita álits hagvarnaráðs á þáttum er snerta hollustu, heilbrigðis-, stjórnisýslu- og fræðsluviðbúnað vegna yfirvofandi hættu.]¹⁾

¹⁾ L. 85/1985, 9. gr.

■ [24. gr. Hagvarnaráði ber að gera ráðstafanir til þess að í ráðuneytum og stofnunum ríkis og sveitarfélaga sé, eftir því sem við á, gerð áætlun um verkefni og viðbrögð á hættutímum. Jafnframt skal hagvarnaráð gera ráðstafanir til þess að á einn stað verði safnað saman skýrslum um þörf fyrir birgðir nauðsynja til að tryggja lífsafkomu þjóðarinnar á hættutímum og gera áætlun um öflun viðbótarbirgða og dreifingu þeirra eða skömmtun eftir atvikum. Öllum er skylt að gefa hagvarnaráði upplýsingar af þessu tagi, enda skal hagvarnaráð fara með þær sem trúnaðarmál.]¹⁾

¹⁾ L. 85/1985, 9. gr.

■ [25. gr. Hagvarnaráð getur hvenær sem er gert tillögur til ríkisstjórnarinnar um aðgerðir eða ákvarðanir sem það telur nauðsynlegar til að tryggja þau markmið sem lýst er í 23. og 24. gr. Ríkisstjórninni er heimilt, ef almannaheill krefur vegna hættu á hernaðaraðgerðum eða af annarri sambærilegri vá, að gefa út fyrirmæli um sölu og dreifingu nauðsynja sem til eru í landinu eða taka eignarnámi matvæli, eldsneyti, varahluti, lyf og aðrar nauðsynjar sem hætta er á að gangi fljótt til þurrðar.]¹⁾

¹⁾ L. 85/1985, 9. gr.

■ [26. gr. Heimilt er að ákveða að starfsmaður [ríkislögreglustjóra]¹⁾ skuli starfa sérstaklega að þeim málefnum er

undir hagvarnaráð falla, eftir því sem við verður komið að mati [ríkislögreglustjóra].¹⁾²⁾

¹⁾ L. 44/2003, 8. gr. ²⁾ L. 85/1985, 9. gr.

[VII. kafli.]¹⁾ Ýmis ákvæði.

¹⁾ L. 85/1985, 9. gr.

■ [27. gr. Stofnunum ríkis og sveitarfélaga er skylt að ljá til almannaavarna hús sín og tæki, eftir því sem við verður komið og án sérstaks endurgjalds.

□ Ráðherra getur krafist að ríki eða sveitarfélagi verði fengið til afnota eða umráða lausafjármunir og fasteignir eða hluti af þeim sem brýn þörf er á til almannaavarna, enda komi sanngjarnt verð fyrir eftir samkomulagi eða að mati samkvæmt lögum um framkvæmd eignarnáms. Heimilt er að gera þær breytingar á eignum sem þörf er á til þess að þær komi að tilætluðum notum.

□ Stofnunum ríkis og sveitarfélaga, svo og fyrirtækjum og félagasamtökum, sem hlutverki hafa að gegna í skipulagi almannaavarna samkvæmt samningi við [ríkislögreglustjóra],¹⁾ er skylt án endurgjalds að taka þátt í æfingum á sviði almannaavarna í samræmi við slíkt skipulag. Ágreiningu um þátttöku í æfingu má skjóta til dómsmálaráðherra.]²⁾

¹⁾ L. 44/2003, 9. gr. ²⁾ L. 85/1985, 10. gr.

■ [28. gr.]¹⁾ Ákveða má með reglugerð, að í húsi af tiltekinni stærð, sem byggt er eftir gildistöku laga þessara, skuli vera gert öryggisbyrgi fyrir þá, sem í húsinu búa eða starfa. Húseigandi greiðir kostnað vegna byrgisins, og skal það fullnægja þeim lágmarkskröfum um öryggi, sem reglugerðin kveður á um.

¹⁾ L. 85/1985, 9. gr.

■ [29. gr. Kostnaður skv. 5. og 6. gr. og VI. kafla greiðist úr ríkissjóði.

□ Kostnaður af öðrum ráðstöfunum til almannaavarna en um getur í 1. mgr. greiðist af viðkomandi sveitarstjórnunum, en ríkissjóður skal endurgreiða $\frac{2}{3}$ kostnaðar af opinberum öryggisbyrgjum.

□ Sveitarfélög, sem hafa samstarf um almannaavarnir, skulu skipta kostnaði samkvæmt íbúatölu.]¹⁾

¹⁾ L. 85/1985, 11. gr.

■ [30. gr.]¹⁾ Dómsmálaráðherra setur reglugerðir samkvæmt lögum þessum, nema annað sé sérstaklega tekið fram.

¹⁾ L. 85/1985, 9. gr.

■ [31. gr.]¹⁾ Brot gegn lögum þessum varða sektum eða [fangelsi allt að tveimur árum],²⁾ nema þyngri refsing varði samkvæmt öðrum lögum.

¹⁾ L. 85/1985, 9. gr. ²⁾ L. 82/1998, 155. gr.